

SĒRENS GRAMMELS

Tauriņi. Par Esras Ersenas projektu
Ja jūs prastu runāt zviedriski...

Skola

Projekta *Ja jūs prastu runāt zviedriski...* aizsākums bija Ersenas trīs mēnešus ilga uzturēšanās Stokholmā. Nolūkā vairāk uzzināt par valodas apmācību, kas tiek organizēta Zviedrijas imigrācijas politikas ietvaros, Ersena reģistrējās *InfoKomp* – skolā, kas pēc Zviedrijas Migrācijas pārvaldes un pašvaldību pasūtījuma apmāca patvēruma meklētājus un imigrantus. *SFI (Swedish for Immigrants – “Zviedru valoda imigrantiem”)* kurss paredzēts tiem, kuri saņēmuši pozitīvu atbildi uz iesniegumu par vēlmi integrēties zviedru sabiedrībā. Patvēruma meklētājiem, kuru pieteikums vēl tiek izskatīts vai kuriem atļauta tikai īslaicīga uzturēšanās, ir citi kursi. Jau pie pašas skolas ieejas norādes sadala “dažādos” dalībniekus tajos, kuriem šie kursi nākotnē noteikti būs noderīgi, un tajos, kuriem tālākā perspektīvā no tiem nav nekādas jēgas, jo viņiem var būt jāatstāj valsts. Pēc tam vieni un otri atkal sastopas ēdnīcā. Gandrīz visi kursu dalībnieki, kurus Ersena sastapa projekta īstenošanas laikā, mitinās Stokholmas dienvidu piepilsētās. Viņiem visiem ir kopīga pieredze: valodas mācīšanās viņiem nav tūrisma vai darījumu interešu noteiktas ceļošanas blakusefekts. Imigrantiem jaunas valodas apguve nozīmē integrācijas procesu pilnīgi jaunā kultūras sistēmā. Tikai ļoti retos gadījumos procesa pamatā ir brīvprātīgs lēmums. Lielāko tiesu tas ir tieši saistīts ar dzimtenes, draugu, ģimenes un darba zaudēšanu. Veidojot savu projektu “*Ja jūs prastu runāt zviedriski...*” vienā no valodas skolām, Ersena to nostāda situācijā ar lielāko konflikta potenciālu. Un tas nav tīri zviedrisks konflikts, tas jāuzlūko un jātraktē kā absolūti vispāreuropeisks jautājums.

Integrācija un produktivitāte

1997. gada decembrī Zviedrijas parlaments – Riksdags – ar nelielām debatēm pieņēma lēmumu turpmāk neizdalīt imigrantus kā atsevišķu sociālu grupu, pamatojoties tikai uz imigrācijas faktu. Neatkarīgi no imigranta vai imigrantes līdzšinējās kultūras pieredzes ikvienam tiek dotas vienādas tiesības un iespējas – šāda pieeja ieguva integrācijas politikas (pretēji imigrācijas politikai) nosaukumu. Netiek apstrīdēts fakts, ka nopietns šķērslis imigrantu integrācijai ir darba iespēju trūkums. Gandrīz visu imigrantus uzņemošo Eiropas valstu – tāpat arī Zviedrijas – politiskās programmas uzsver nepieciešamību nodrošināt imigrantiem darbu, garantējot adekvātu valodas apmācību un arodsagatavošanu. Zviedrijā šis lēmums tiek uztverts ļoti nopietni. 1998. gadā tika izveidota Zviedrijas Integrācijas pārvalde – jauna valsts struktūra, kas īsteno vispārējo atbildību par minētās integrācijas politikas īstenošanu. Viens no rezultātiem ir tas, ka tagad katras Zviedrijas pašvaldības pienākums ir piedāvāt zviedru valodas apmācības iespējas un sniegt pamatzināšanas par zviedru sabiedrību.

Šāda plaša valodas kursu un arodsagatavošanas programma, pirmkārt, sakņojas Zviedrijas kā šobrīd un vēsturiski imigrantiem labvēlīgas zemes lomā, un, otrkārt, norāda uz visā

SÖREN GRAMMEL

Butterflies. On Esra Ersen's Project
“If You Could Speak Swedish...”

The School

The starting point for the project *If You Could Speak Swedish...* was Ersen's three-month stay in Stockholm. In order to find out more about the language training that is organised as part of Sweden's immigration policy, Ersen registered at *InfoKomp*, a school that teaches asylum-seekers and immigrants on commission from the Swedish Migration Board and various municipalities. The *SFI (Swedish for Immigrants)* course is reserved for those whose application for integration into the Swedish community has been accepted. For asylum-seekers whose application has not yet been decided on, or who are only allowed a limited stay, there are other courses. Directly at the entrance to the school a sign divides the 'different' participants into those who will profit from such a course and those for whom the long-term benefit makes no sense since they may have to leave the country. They all meet up again in the canteen.

Almost all the course participants whom Ersen met during the project live in the suburbs south of Stockholm. The people at the school share a common experience: for them learning a new language is not the side effect of travel occasioned by tourism or business interests. For immigrants the acquiring of a new language stands for a process of integration into a completely new cultural system. In very few cases, the process is based on a voluntary decision. For the most part, it is directly coupled with a loss of homeland, friends, family and vocation. By developing her work *If You Could Speak Swedish...* in one of the language schools, Ersen locates it directly in a situation with the greatest potential for conflict. And the conflict is not one restricted to Sweden, but should be seen and treated as an eminently European topic.

Integration and Productivity

In December 1997, with few dissensions, the Swedish Parliament, the Riksdag, agreed not to classify immigrants as a distinctive group solely because they were immigrants. Accordingly, regardless of his or her ethnic or cultural background, everyone receives the same rights and the same chances, a so-called integration (not immigration) policy. There is no disputing the fact that joblessness is a serious hindrance to the integration of immigrants. Almost all the political programmes of the European countries that take in immigrants, also Sweden, emphasise the need to promote employment for immigrants by assuring them adequate language teaching and vocational training. This resolve is taken very seriously in Sweden. In 1998 the Swedish Integration Board was founded, a new authority with comprehensive responsibility for this integration policy. One result is that every municipality in Sweden is responsible for offering educational possibilities in the Swedish language and for providing a basic knowledge of Swedish society.

The extensive programme of language courses and vocational training in Sweden derives, firstly, from its role and its his-

Eiropā ieturēto kursu uz produktivitāti un efektivitāti. Šī politikas orientēšanās uz modernās vadības principiem ir simptomātiska industriāli attīstītas nācijas politiskajai programmai un uzspiež savu zīmogu arī tās imigrācijas politikas mērķiem un mehānismiem. Atklāti ksenofobiska un izolacionistiska politika ir vienkārši neefektīva, tāpēc ir nolikta patālākā kaktā, to aizstājot – un pirmkārt jau sociāldemokrātijas pārvaldītajās Eiropas zemēs – ar tā sauktajām integrācijas programmām. Tas, kas līdz šim ticis argumentēts ar "humāniem" un ētiskiem principiem, tagad imigrācijas diskursam kļuvis iespējams bez tieša sakara ar tiem – ar efektivitātes un produktivitātes birku.

Gribot izteikties citā vietā

Ar projektu *Ja jūs prastu runāt zviedriski...* var iepazīties 23 minūšu videofilmā, kas ir pilnīgi neatkarīgs kinomateriāls un arī dokumentē projekta gaitu vienā no Stokholmas vietējām valodas skolām 2001. gada rudenī. Tā tapšanas pamatā ir Esras Ersenas kopdarbs ar kursu dalībniekiem. Kā jau iepriekš minēts, šie kursi paredzēti tikai imigrantiem un patvēruma meklētājiem. Ersenas mudināti, kursu dalībnieki uzrakstīja to, ko viņi sacītu zviedriski, ja pietiekami labi runātu šajā valodā. Protams, viņiem to nācās darīt savā dzimtajā valodā, jo zviedriski viņi vēl neprata tik labi izteikties. Nebija nekādu norādījumu par teksta saturu vai apjomu – tam vienīgi bija jābūt personiskam un konkrētā momenta izjūtā balstītam. Visai dažādās atbildes – dažas emocionālas, dažas politiskas, vienas īsas, citas plašas – tika pārtulkotas zviedriski (cita starpā, no ķīniešu, arābu, krievu, spāņu, bengāļu valodas). Jau šajā videofilmas posmā kļūst nepārprotami skaidrs, ka vēlmē īstenot integrāciju ir saskatāma praktiskā nepieciešamība pēc politikas, kam jāreaģē uz pasaules mēroga izmaiņām (modes vārds: globalizācija) un fenomeniem, kurus plaši veicina politiskie lēmumi industriālajās valstīs (modes vārds: imigrācija). Rezultāts ir tāds, ka 90. gadu beigās 19% no Zviedrijas iedzīvotājiem ir dzimuši ārpus Zviedrijas vai arī vecākiem, no kuriem vismaz viens nav dzimis Zviedrijā (salīdzinājumam ASV šis skaitlis ir 25%). Tādu iedzīvotāju skaits, kuri nav dzimuši nevienā no Ziemeļvalstīm – Zviedrijā, Norvēģijā, Dānijā, Islandē vai Somijā –, ir vairāk nekā dubultojies kopš 1980. gada.

Šis attīstības izskaidrojums ir neeiropiskas izcelsmes bēgļu pieplūdums un tam sekojošā viņu ģimeņu ierašanās. Imigrantu iespējas darba tirgū ir visai nevienādas un – saskaņā ar statistiku – relatīvi atkarīgas no izcelsmes. Pilsoņiem, kuri nav no Ziemeļvalstīm, ir vislielākās grūtības, sevišķi jau tiem, kuru izcelsme nav saistīta ar Eiropu vai Ziemeļameriku. Attiecīgi arī neziemeļvalstu izcelsmes pilsoņu situācija Zviedrijas darba tirgū ir visvairāk diskutējams jautājums. Ir uzkrītoši, ka stāvoklis šajā jomā neatbilst ekonomikas kopainai. Kaut arī darba tirgū 80. gados tas bija labvēlīgs, nodarbinātības līmenis neziemeļvalstu izcelsmes pilsoņu vidū kopš 1980. gada faktiski ir krities. 50. gadu sākumā imigrantu nodarbinātības līmenis bija par apm. 20% augstāks nekā zviedriem, bet 90. gadu beigās tas par 40% atpalika no zviedru līmeņa. No 1990. līdz 1998. gadam bezdarba līmenis zviedru izcelsmes pilsoņiem pieauga no nepilniem 2% līdz apmēram 6%. Tajā pašā periodā bezdarbs neziemeļvalstu izcelsmes pilsoņu vidū pieauga no 5% līdz 27%. (Avots: Zviedrijas statistika.)

Zviedru valoda imigrantiem

Daudzkārt minēts imigrantu bezdarbu veicinošs faktors ir nepietiekama jaunās mitnes zemes valodas prasme. Papildu faktori ir citu nepieciešamo valodu, profesionālo iemaņu, kultūras zināšanu trūkums, pieejas trūkums sociālā nodrošinājuma sistēmai, kā arī sarežģījumi kvalifikācijas noteikšanā. Bieži imigrantu valodas prasme tiek nepārdomāti attiecināta uz viņu vispārējo izglītības līmeni. Tādējādi tiek pausts arguments, ka imigrantu darbam salīdzinājumā ar Ziemeļvalstu pilsoņiem ir zemāka pro-

duktivitāte, un otrkārt norāda uz plaši izplatītu programmu Eiropā produktivitātes un efektivitātes veicināšanai. Šī politikas orientēšanās uz modernās vadības principiem ir simptomātiska industriāli attīstītas nācijas politiskajai programmai un uzspiež savu zīmogu arī tās imigrācijas politikas mērķiem un mehānismiem. Politikas, kas ir atklāti ksenofobiska un izolacionistiska, ir vienkārši neefektīvas, tāpēc ir nolikta patālākā kaktā, to aizstājot – un pirmkārt jau sociāldemokrātijas pārvaldītajās Eiropas zemēs – ar tā sauktajām integrācijas programmām. Tas, kas līdz šim ticis argumentēts ar "humāniem" un ētiskiem principiem, tagad imigrācijas diskursam kļuvis iespējams bez tieša sakara ar tiem – ar efektivitātes un produktivitātes birku.

Wanting to Say Something Elsewhere

The project *If You Could Speak Swedish...* is available as a 23-minute video that can be presented on its own, and which also documents the process of the project that took place in one of Stockholm's local language schools in the autumn of 2001. It is based on the collaboration between Esra Ersen and the course participants. As noted previously, the school courses are exclusive to immigrants and asylum-seekers. At Ersen's instigation the participants wrote down what they would say in Swedish if they could speak the language adequately. Naturally they had to do this in their respective native tongues, since they could not yet speak enough Swedish. There were no guidelines as to the content or the length of the texts, only that the statement should be personally and urgently felt. The very different replies – some emotional, some political, sometimes brief, sometimes long – were translated into Swedish (from Chinese, Arabic, Russian, Spanish, Bengali, among others). Already at this point in the video it becomes clear that the desire for integration shows the practical need for a policy that has to react to world-wide changes (catch phrase: globalisation) and the phenomena (catch phrase: immigration) that are being uninhibitedly promoted by political decisions in these industrial states. The result has been that, by the end of the 1990s, 19 percent of Sweden's population was either born outside of Sweden or were children of at least one foreign-born parent (compared to 25 percent in the USA). The number of people who are not from any of the Nordic countries, i.e., who are not from Sweden, Norway, Denmark, Iceland, or Finland, has more than doubled since 1980.

This development is explained by the increase in non-European refugees and by the consequential immigration of their kin. For immigrants the chances on the job market are very varied and, according to statistics, break down relative to origin. Those citizens who are not from one of the Nordic countries have the greatest difficulty, especially those with no European or North American nationality. Consequently the job market situation for non-Nordic citizens in Sweden is much debated. It is striking that the situation is not analogous to the overall economic picture. Whereas the job market in the 1980s was more favourable, the employment rate for non-Nordic citizens has actually fallen since 1980. While at the beginning of the 1950s immigrants had an employment rate of about 20 percent higher than that of Swedes, it was about 40 percent lower than that of Swedes by the end of the nineties. Between 1990 and 1998 the unemployment figures for Swedish citizens have risen from less than 2 percent to about 6 percent. In the same time period, unemployment jumped from 5 percent to 27 percent for non-Nordic citizens. (Source: Statistics Sweden.)

Swedish for Immigrants

The factor leading to unemployment among immigrants that is repeatedly named is the lack of proficiency in the language of the new country. Others are a deficiency in other required languages, of professional skills, of cultural compe-

duktivāte viņu vājākās izglītības un/vai slikto zviedru valodas zināšanu dēļ. Šis sociālās grupas valodas prasme ir galvenais arguments, ar kuru tiek skaidrota tās sociālā situācija kopumā. Protams, nākas šaubīties, vai integrācijas problēmu skaidrojumam uzskaitītie argumenti ir izsmeljoši, jo imigrantu bezdarbs ir audzis apgriezti proporcionāli imigrācijas tempam.

"Nekvalificēto ārzemnieku" shēma neder arī neziemeļvalstu izcelsmes cilvēku izglītības līmeņa raksturojumam salīdzinājumā ar valsts nodarbinātības aģentūras reģistrētajiem zviedru bezdarbniekiem. Lai arī to personu proporcija, kurām ir tikai obligātā pamatizglītība, starp neziemeļvalstu izcelsmes bezdarbniekiem ir augstāka (40%) nekā starp zviedru darba meklētājiem (gandrīz 30%), arī tie, kuru izglītība ir augstāka par vidusskolas līmeni, starp pirmajiem ir lielākā proporcijā (16%) nekā starp zviedru bezdarbniekiem (12%). Arī vidusskolas izglītības ilgums neziemeļvalstu izcelsmes pilsoņiem ir lielāks (vismaz trīs gadi), ko nosaka austrumeiropiešu īpatsvars starp imigrantiem. Tas nozīmē, ka neziemeļvalstu imigrantiem visumā nav zemāks izglītības līmenis kā zviedriem, ja arī viņi dominē tajā darba meklētāju grupā, kuras izglītības līmenis atbilst tikai obligātajai pamatizglītībai. (Avoti: Pastāvīgā darba tirgus komisija, Nacionālā darba tirgus administrācija, Nacionālā darba tirgus pārvalde, Zviedrijas statistika.)

Balstoties šeit isi izklāstītajos faktos, var teikt – ārzemnieku un imigrantu valodas skolu un arodsgatavošanas kursu sistēmai tiek piešķirta nozīmīga funkcija kā "eņģei" starp tā saukto sekmi un nesekmi vai daļējo naturalizācijas procesu, resp. integrāciju. Gandrīz visi neziemeļvalstu izcelsmes bezdarbnieki Zviedrijā piedalās vienā vai otrā izglītības papildināšanas programmā. Tas nozīmē, ka daudzu cilvēku ikdienišķajai valodas skolas rutīnai ir tieša saistība ar viņu integrācijas procedūru un problēmām, ar procesu, kas nereti tiek uzlūkots kā piespiedu asimilācija kultūras sistēmā, kas ir pretrunā ar paša vērtībām un normām. Viena trešdaļa no šiem ļaudīm apmeklē kursus programmas *Zviedru valoda imigrantiem* ietvaros. Paredzētais kursa apjoms ir 525 akadēmiskās stundas (pa 45 minūtēm katrā), tomēr šis lielums var svārstīties. Vairāk nekā 50% dalībnieku nokārto eksāmenu divu gadu laikā. No tiem, kuri uzsāka mācības 1993./94. gadā, tikai 37% apmēram pēc gada nokārtoja eksāmenu. Tā nav specifiska Zviedrijas problēma. Arī Nīderlandē, kuras integrācijas modelis tāpat balstās uz valodas un arodapmācību, tikai ap 15% dalībnieku pabeidz apmēram 600 stundu valodas kursu. Arī Nīderlandē valodas (ne)zināšana ir galvenais arguments – un pašreizējais noskaņojums valstī ļauj to sevišķi skaidri konstatēt –, kas tiek minēts, pamatojot imigrantu nevēlēšanos adaptēties, un arī izskaidrojums viņu grūtībām iekļauties darba tirgū; tas pats arguments tiek minēts arī, skaidrojot imigrantu it kā nenovēršamo nonākšanu kriminālajā vidē.

Šāds vērtējums, no vienas puses, padara valodu par nozīmīgu līdzekli dzīvei kulturālā vidē, bet tajā pašā laikā reducē to līdz integrēties (ne)vēlēšanās vai pat likuma (ne)respektēšanas simptoma statusam. Valoda bieži tiek izmantota kā attaisnojums dominējošo sabiedrības grupu nepatīkamībai pret ārzemnieku, kam faktiski ir cits iemesls (nauda, reliģija, ādas krāsa, etniskā izcelsme, dzimums u.tml.). Ja francūziete Berlīnē runā lauzītā vācu valodā, visiem tas šķiet šarmanti. Ja ķīniešu imigrants Ņujorkā tiek pie turības, pateicoties sava restorāna peļņai, tad viņa lauzītā angļu valoda tiek citēta kā apliecinājums viņa autentiskās ķīniešu virtuves kvalitātei. Šo problēmu atspoguļo pašas Ersenas – pēc izcelsmes turcietes – daudzkārtējie vērojumi viņas neskaitāmajos ceļojumos un apmešanās vietās Eiropā. "Ja jūs esat no kādas Eiropas valsts un ceļojat pa Eiropu, tad valodai nav tādas nozīmes kā tad, ja jūs nākat, piemēram, no Irākas, Irānas vai Peru. Zviedriem, iespējams, šķitīs jauki, ja jūs, vācietis būdams, centīsieties runāt lauzītā zviedru valodā. Irākiešis šādu toleranci nesastop." Rakstot šo tekstu, es pieņēmu, ka aiz valodas argu-

tence, of access to the social network, as well as the difficulty of comparing qualifications. The language competence of the immigrants is often unthinkingly linked to their basic educational level. It is thus argued that immigrants are less productive than Nordic citizens because of their poor education and/or poor knowledge of Swedish. The language ability of the group is the main argument for explaining the overall social situation. It is indeed questionable if the arguments listed to explain the problems of integration are sufficient, because immigrant unemployment has risen in reverse proportion to actual immigration.

Also the education level of non-Nordic as compared to Swedish citizens registered with the state employment agency is not explained by the model of "unqualified foreigners". Although the proportion of those who had only a compulsory grade school education as their maximum educational level was higher among the non-Nordic population (40 percent) than among Swedish job-seekers (almost 30 percent), a greater proportion of the former (16 percent) had an education beyond secondary school in comparison to unemployed Swedes (12 percent). Also the non-Nordic citizens had a longer period (at least three years) of secondary schooling, whereby the East Europeans make up the greatest share of these. This means that immigrants from non-Nordic countries do not, in general, have a lower educational level than Swedes do, even if they are over-represented among the group of job-seekers with a maximum of what corresponds to only compulsory school education. (Sources: The Standing Committee on the Labour Market; AMS, The National Labour Market Board; and Statistics Sweden.)

Based on this brief explanation, the system of language schools and vocational training courses for foreigners and immigrants is given the important function of a 'hinge' between a so-called successful and an unsuccessful or incomplete naturalisation process, i.e., integration. Almost all unemployed people with non-Nordic citizenship in Sweden are in some kind of programme for further education. This means that for a large group of people, the daily routine of the language school is linked directly to the procedures and problems of one's own integration, a process that is not seldom seen as the compulsory assimilation into a cultural system that stands in contradiction to one's own values and norms. One third of these people are taking courses within the framework of the 'Swedish for Immigrants' programme. The guideline for the course is an average of 525 teaching periods (one period being 45 minutes), but its duration may vary. Less than 50 percent of the participants pass the final exam within a two-year period. Of those who began a scheduled course in 1993/94, only 37 percent passed the final exam after an average of one year. This is not a specifically Swedish problem. In the Netherlands, whose integration model is similarly based on language and training, only 15 percent of participants pass the language course of approximately 600 hours of teaching. Also in the Netherlands, language (in)competence – which in the country's current mood is clearly registered – is the main argument for proving immigrants' unwillingness to adapt, as well as an explanation for their difficulty in entering the labour market; it is also enlisted to explain an allegedly inevitable decline into criminality.

This assessment raises language, on the one hand, to an important instrument for living in a culture, but at the same time reduces it to a supposed indication of integration (un)willingness or even of law (un)awareness. Language is often used as an alibi for a dominant groups' dislike of something about the foreigner (money, religion, skin colour, ethnicity, gender, etc.). If a French woman in Berlin speaks broken German, everyone thinks it charming. If a Chinese immigrant in New York earns a lot of money with his restaurant, his broken English is cited as a guarantee for the quality of his authentically Chinese cuisine.

menta slēpjas dziļi sakņota, bet tajā pašā laikā iracionāla pretenzija uz kulturālo hegemoniju, "pamatiedzīvotāju" uzstādītā prasība "imigrantam" vispusīgi kulturāli adaptēties.

Iztulkot un nolasīt pareizā intonācijā

Video dokumentētā projekta otrā fāze rāda atsevišķus kursu dalībniekus skolotāja vadībā apgūstam pašu uzrakstīto tekstu pareizu izrunu. Skolotāja balss skan aizkadrā – jūs redzat tikai skolnieku runājam kameras priekšā. Tādējādi kamera ieņem skolotāja skatu punktu. Šādi uzņemtais videosižets sniedz vērojumus vismaz divos līmeņos. No vienas puses, tie ir teksti, ko kursanti radījuši, individuāli atsaucoties Esras Ersenas mudinājumam, un kas tagad kļuviši par mācību materiālu. No otras puses, videoieraksts veido institūcijas ikonogrāfiju, kursantiem stāvēt filmējošās kameras priekšā dažādās skolas vietās uz tās interjera elementu un aprīkojuma fona.

Kļūst skaidrs, ka valodas skola nevienā aspektā neatstāj "nejaušu" iespaidu un ka arī interjera noformējums viscaur norāda uz šīs vietas funkciju jeb, precīzāk, doktrīnu; vietas, kuras pastāvēšanas mērķis – valodas apmācība – ietver arī plānoto "svešinieku" iekļaušanu jau eksistējošā kopienā. Mijiedarbē starp diviem ieraksta līmeņiem – kursantu izteikumiem un skolas interjeriem, kas veido viņu teiktajam rāmi, – atklājas kursu dalībnieku individuālā skatījuma un institūcijas sociālā un ideoloģiskā konteksta attiecības. Un arī šo divu līmeņu pārklāšanās atspoguļojas Ersenas kameras fokusā, kas, lai arī rāda kursantus no fiksēta kameras stāvokļa, maina perspektīvu, pastāvīgi pietuvinot un attālinot un tā mainot runātāju ietvaru telpā. Skolas vizuālā kontekstualizācija runātājiem ir izveidota par institūcijas portretu, kurā skaidri iezīmēts, kādus šī institūcija plāno padarīt savus "klientus"; tiek sniegts ieskats skolas koncepcijā un ideoloģijā.

Photoshop

Sjamaks no Irānas jūsmo par savu ierašanos Zviedrijā: "Es redzēju skaistus mežus, upes un ezerus, kas man atgādināja skaistu mākslas darbu, kuru radījis prasmīgs mākslinieks ar dažādām krāsām uz milzu audekla." Viņš stāv pie Stokholmas aerofotouzņēmuma, kurā redzamas mājas un zili ūdeņi. Plakāts apzināti uzsver debesu un ūdeņu dabiskās krāsas, kamēr ēku fasādes mirdz saulē. Sjamaka vārdi šķiet rodam atbilstošu atveidu. Ne tikai tāpēc, ka pilsētu kā "skaistu" tēlo gan viņš, gan plakāts, bet arī tāpēc, ka šajā gleznainajā Stokholmas attēla salīdzinājumā ar "mākslas darbu" ir mājiens uz estētisku konstrukciju. "Prasmīgais mākslinieks", par kuru viņš runā kā par "radītāju" un kura darbu teic, galu galā taču izrādās – uz zināmā plakāta fona – kāds Stokholmas tūrisma birojs.

Absurdā kārtā trīs plakāta pamattoni – gaiši zilās debesis, zilmelnie ūdeņi un bronzas dzeltenīgās māju fasādes – atspoguļojas Sjamaka apģērba un sejas krāsā. Šķiet, ka imigrantam piemīt hameleona spēja pieņemt apkārtnes krāsu, lai sevi pasargātu, nepievēršot lieku uzmanību. Sjamaka dabas salīdzinājumu ar audeklu gandrīz vai var attiecināt uz viņu pašu – nepārprotamu pielāgoties spējīga imigranta iemiesojumu. Salīdzinājums liek atcerēties, ka Eiropas valstu imigrācijas vai (tā sauktās) integrācijas politikas ietvaros allaž top arī noteikts ideālā imigranta – tā, kas labprātīgi pielāgojas, – tēls. Spilgtākais "sasniegums" šajā diskusijā ir Vācijas KDS politiķa Frīdriha Merca paustais "vadošās kultūras" koncepts. Šim ārzemnieka uzvedības kodeksam ir jāpārvērš realitātē sapnis par "patvēruma meklētāju no *Photoshop*" – tādu, kurš kā balts audekls vēlas tikt apgleznots ar attiecīgās imigrācijas valsts kultūras vērtībām un normām.

Ikreiz, kad mums sagribas uzrādīt daudzus valodas skolu nepabeigušos un, jo sevišķi, apspriest imigrantu (ne)spēju mācīties, mēs apstiprinām pastāvošo, arvien pamanāmāko, pašapmierināto un nacionālistiski orientēto Eiropas domāšanu. Šī tēma prasa daudz plašāk analizēt ārzemnieku valodas skolas

This problem is mirrored in an observation that Ersen has noted repeatedly as a native Turk during her countless travels and stays in Europe. "If you come from a European country and travel through Europe, language does not have the same significance as if you come, for instance, from Iraq, Iran or Peru. To Swedes it may seem nice when you as a German try to speak Swedish and make mistakes. The same tolerance is not shown to an Iraqi." In this text I assume that behind the language argument lurks a deeply rooted and, at the same time, irrational claim of cultural hegemony, the demand of "residents" for a comprehensive cultural adaptation on the part of the 'immigrant'.

Translate and Intonate Correctly

The second phase of the project documented on the video shows how the individual participants study the right pronunciation of their texts with the help of the teacher. The teacher's voice comes from off-screen. You only see the respective student speaking frontally to the camera. The camera thus takes over the teacher's perspective. The resulting video offers observations on at least two levels. On the one hand, there are the texts spoken by the students that are the result of their personal reaction to Esra Ersen's stimulus, the content of which becomes the didactic material. On the other, the video develops an iconography of the institute, in which the students who speak in front of a rolling camera are standing at different locations in the school with details of its furnishings and equipment as background.

It becomes clear that no aspect of the language school appears to be "arbitrary", and that at every point, the interior decoration also refers to the function, or rather doctrine, of the place, whose aim – language teaching – also includes the projected integration of "strangers" into an already existing community. In the interface between the two levels of the video – the students' remarks and the school interiors that provide a frame for what they say – it becomes clear how the individual perspectives of the participants relate to the social and ideological context of the institution. The overlap of these two levels is also reflected in Ersen's camera focus, which, although showing the students from a fixed perspective, changes the relations by constantly zooming in and out, thus changing the way the speakers' faces and figures are framed within the rooms. The school's visual contextualisation of the speakers is made into a portrait of the institution, in which the picture that the institution projects of its 'users' is articulated, providing an insight into the concept and ideology of the school.

Photoshop

Sjamak from Iran raves about his arrival in Sweden: "I saw beautiful forests, rivers and lakes that resembled a beautiful work of art created by a skilful artist, using different colours on a large canvas." He is standing in front of an aerial photograph of Stockholm, with houses and blue waters. The poster consciously underlines the natural colours of the sky and the water, while the facades of the houses sparkle in the sun. Sjamak's words seem to find their corresponding image in this depiction of Stockholm. Not only because the city is portrayed both by him and the poster as "beautiful", but also because the painterly comparison of this image of Stockholm with a "work of art" has overtones of an aesthetic construction. The "skilful artist" he speaks of as a "creator" and whose work he praises, appears to be, against the background of the poster, the Stockholm tourist office.

Absurdly, the three basic colours of the poster – light blue sky, dark blue to black water and yellow-bronze house fronts – are mirrored in Sjamak's clothing and facial complexion. It looks as if the immigrant possesses the ability of a chameleon to take on the colours of its surroundings, in order to protect itself by

fenomenu, tā mehānismu un valstiski politiskās, kā arī ideoloģiskās saiknes ar Zviedrijas naturalizācijas institūcijām. Iesaistīšana valodā vienmēr ir savienota ar iesaistīšanu kultūrā. Ersenā, īstenojot savu projektu, šķiet uzdod jautājumu, vai "vadošās kultūras" ambīcija ir formulēta arī metaforās un zīmēs, kuras producē valodas skola imigrantiem.

Pazīstamais/Eksotiskais

Skola, kas iecerēta, respektīvi – apzināti iekārtota, patvēruma meklētājiem un imigrantiem, Ersenas videofilmā ir nolasāma kā attēls, kas pastāvīgi rada "eksotiskā" un "pazīstamā" dihotomiju. Mahirs Kadifa, piemēram, atbild uz Ersenas jautājumu, aprakstot iemeslus, kas viņam likuši bēgt no Irākas: "Kad viņš mēģināja padarīt mani par vienu no saviem apspiešanas rīkiem, es atteicos. Viņš mēģināja mani pataisīt par nevainīgu un neapbruņotu cilvēku slepkavu... Es pametu draugus un ģimeni un ieradus Zviedrijā." Kamēr skolotājs māca viņam pareizo vārdu izrunu, Kadifa sēž uz krāsaina plakāta – dažādu augļu un dārzeņu attēla – fona. Viņa krekla baltums liek vēl spožāk atmirdzēt šo kulinārijas objektu piesātinātajām krāsām. Lielāko plakāta laukumu aizņem sagriezts arbūzs. Šis auglis ziemeļu zemēs tiek uzskatīts par eksotisku un simbolizē ilgās pēc neaizsniegtām tālēm. Plakātā ir gribēts uzsvērt augļa eksotisko raksturu, padarot to sarkanāku, nekā jebkad varētu būt dabīgs arbūzs. No attēla radītāja viedokļa arbūzs ir "uzlabots". Taču mums jākonstatē grafika veidotajā arbūzā nevis uzlabojumi, bet pārspilējums. Pie tam dekoratīvais izvietojums klusajā dabā ar augļiem un dārzeņiem ir klišejs. Arbūza košais sarkanums sasauca ar koši sarkano ugunsdrošības piktogrammu, kas arī izvietota pie sienas aiz Kadifas muguras. Piktogrammā attēlota liesma kā briesmu avots un kā abstrakta zīme. Līdzīgi kā stilizētā liesma, arī arbūza attēls var tikt nolasīts kā "dabas" zīme, kas tās attēlošanas procesā jau tiek ierakstīta kontroles sistēmā. Eksotiski pompozo arbūzu starp citiem – daļēji pašmāju – augļiem imigrants šajā situācijā var nolasīt kā metaforu pretenzijai uz kultivēšanu – ne tikai uzzimētā augļa, bet arī viņa paša.

Tas, kas šokē visā videofilmas skatīšanās gaitā, ir skolā izvietotie dekoratīvie savādu augu vai dzīvnieku stilizētie veidoli – gan attēlos, gan ornamentos. Azūls Alilū no Irānas savu izrunas stundu pavada pie aizkara ar fantastisku gliemežvāku dizainu. Alilū izteikums attiecas uz viņa saskarsmi ar Zviedrijas pilsoņiem, uzsverot kā pozitīvu viņu atsaucību, kas gan viņam liek justies nedaudz nepiederīgam: "... piemēram, kad jūs sakāt zviedram (šajā gadījumā – skolotājam), ka jums ir problēma, viņš izturas ļoti līdzietīgi. Zviedrs līdzjūtīgi nopūtīsies pat tad, ja teiksiet, ka jums ir salūzusi pildspalva." Šis teksts norāda uz atšķirību līmeņos, kad kaut kas tiek uztverts kā problēma. Tajā pašā laikā tas ir arī noliegums kultūru saskarsmei kā labi domātai, bet bezjēdzīgai līdzjūtības izpausmei. Nav skaidrs, vai labi iecerētās svešzemju gliemežvāku formas aizkarā norāda uz to izcelsmes vietu tālās jūrās vai arī tā ir vairāk fantāzijas un "radošās brīvības" izpausme. Aizkars varētu būt nācis no kādas *IKEA* interjera kolekcijas, un tā eksotiskums domāts ziemeļeuropešu dzīvojamās istabas daiļošanai.

Paradizes

Pretstatā eksotisko motīvu stilizācijai Ziemeļeiropas flora un fauna allaž tiek attēlota, cik naturalistiski vien iespējams. Kad Hada Al Dudžaili salīdzina savu bēgšanu no Irākas ar Ādama izraidīšanu no Paradīzes, viņam aiz muguras neskaidri vīd plakāts, kurā redzami ziemeļu meža iemitnieki – šķiet, lūsis un vāvere – sniegā: "Ak, mīļā Bagdāde... Kad es to pametu, jutos kā Ādams, kad viņam bija jāpamet debesu valstība." Tikmēr fona attēls rāda Zviedriju kā paradīzi, kā neskartu dabisku ainavu. Šādi videofilma uzsver arī konstruktīvos līdzekļus, kādi tiek likti lietā, lai parādītu savu dzimteni, – un tie ir vienlīdz spēkā kā skolas, tā imigrantu

attracting less attention. Siamak's comparison of nature with a "canvas" can almost be carried over to himself, apparently embodying the adaptable immigrant. The comparison brings to mind the fact that European immigration or (so-called) integration policies always compose a certain ideal picture of an immigrant who adapts voluntarily. A negative highpoint of this discussion is represented by the concept that the German CDU politician Friedrich Merz expressed: "leading culture". This behaviour codex for foreigners is meant to turn the dream of a "photoshop asylum-seeker" into reality, one who – like a canvas – is willing to be painted over with the respective values and norms of the immigration country's culture.

In any willingness to trace the failure of many language school students, especially the learning (dis)ability of the immigrants, we would be endorsing the current, increasingly noticeable, self-asserted and nationalist-oriented thinking in Europe. The subject demands a more complex analysis of the phenomenon of a language school for foreigners, its mechanisms and its power-political as well as ideological networking with the state institutions of naturalisation. Imparting a language is also always linked to imparting a culture. With her project Ersen seems to be interested in the question of whether the claim of a "leading culture" is being formulated in the metaphors and signs produced by the institution of the language school for immigrants.

Familiar/Exotic

The school that has been conceived, i.e., consciously furnished for asylum-seekers and immigrants, is in Ersen's video readable as a picture that constantly produces a dichotomy of the "exotic" and the "familiar". Mahir Kadifa, for example, answers Ersen's question with a description of the reasons for his flight from Iraq: "When he sought to make me one of his tools of oppression I declined. He sought to make out of me a murderer of innocent and unarmed people... I left my friends and family and came to Sweden." While Kadifa is learning the correct pronunciation of the words from the teacher, he is seated before a colourful poster of different fruits and vegetables. The white colour of his shirt makes the saturated colours of the culinary objects shine more brightly. The largest portion of the poster is filled by a sliced watermelon. The fruit is considered exotic in northern countries and expresses a longing for far-off places. The poster wants to stress the exotic aspect of the fruit by making the red of the melon brighter than a melon would naturally be. The melon shows traces of "improvement" from the viewpoint of whoever produced the picture. Instead of speaking here of improvement, we note that the picture of the melon has been overstated by the graphic designer. In addition, the decorative arrangement of the still life of fruits and vegetables is a cliché. The bright red of the melon corresponds to the bright red of a fire protection pictograph, which is also mounted on the wall behind Kadifa. The pictograph depicts a flame as a danger and as an abstract sign. Similar to the stylised flame, the image of the melon is readable as a sign of "nature" that, in the process of its depiction, is already being inscribed into a system of control. The exotically inflated melon in a circle of partly home-grown fruit can be read by the immigrant in his situation as a metaphor for a claim of domestication, not only of the pictured fruit but also of himself.

What is striking in the entire video is that the school displays decorative images of strange plants or animals in stylised form – as a surrogate or pattern. For his pronunciation lesson Asoul Alilou from Iran is seated in front of a curtain printed with a design of fictitious sea shells. Alilou's statement refers to his relationship to Swedish citizens, whose sympathy he underlines as positive, but which makes him feel somewhat marginalized: "... for example, when one says to a Swede (in this case a

gadījumā: katrs savu dzimteni tēlo kā "paradīzi".

Uz šī fona rodas jautājums – vai plakāti un citi attēli ir veidoti īpaši naturalizācijas iestādēm, tādām kā šī skola, vai arī tie šeit parādījušies nejauši, teiksim, aiz skolotāju vēlmes izdaiļot savu klašu telpas. Bet pat pēdējā gadījumā būtu aplam runāt par tīru nejaušību, jo attēlu izvietošana allaž balstās apzinātā vai neapzinātā izvēlē. Drīzāk jau dažādo svešzemju un pašmāju ainu virkne ir nolasāma kā norāde uz institūcijas cenšanos lietot savas zīmes, lai pastāvīgi apliecinātu tās kultūru – ne tikai nolūkā izglītēt mūs par Zviedrijas dabu un civilizāciju, bet lai strikti atdalītu institūciju no citām kultūras telpām, kuras tā attiecīgi stilizē eksotiski.

Mācību līdzekļi

Citā epizodē visu kadru gandrīz pilnībā aizņem ģimenes fotogrāfija. Vīrieša balss vairākas reizes atkārtoti vārdu "ģimene", un ikreiz skolotājs labo izrunu. Tas atkal ir Dudžaili, kurš šoreiz nesēž vis pretī kamerai, bet gan nodarbību starpbrīdī rāda tai savas Irākā pamestās ģimenes foto. Cīnīšanās ar vārda "ģimene" pareizo intonāciju padara neiespējamu jebkādu personīgu vēstījumu par šo ģimeni. Kameras stāvoklis ir tāds, kas skolas sola malai liek funkcionēt kā trūkstošajam foto rāmītim. Sola ierāmēta, fotogrāfija signalizē par to, kādas milzu pārvērtības skolā piedzīvo personīgais stāsts: cilvēka biogrāfija kļūst par lasāmgabalumu un tiek reducēta līdz fonētikas vingrinājumam. Šis kadrs ir viens no veselās īsu epizožu virknes, kurās Eršana fiksējis dažādas detaļas individuālo lasīšanas vingrinājumu starpbrīžos. Cita detaļa – zviedru teksts vārdu pa vārdam tiek transkribēts arābu rakstībā. Līdzīga ir vēl viena aina, kurā jauna sieviete meklē vārdnīcā noteiktu vārdu un allaž pārlec uz nepareizu rindiņu. Mēs redzam rādītājpirkstu slidam šurpu turpu pa vārdnīcas lapu.

Visas šīs ainas rāda, cik grūti padodas valodas materiāls un cik smagi ir ikdienas klejojumi svešas valodas jūrā. Starp jauno afgāni Muhamedu Azimu un valodas skolotāju (kadrā neredzamu) pat nobriest tāda kā agresija, kad audzēknis atkal un atkal izrunā vārdu nepareizā intonācijā un tiek lūgts mēģināt vēlreiz. Viņa nepacietība ir gluži vai fiziski sajūtama un – ievērojot viņa sev izvirzīto mērķi – arī saprotama. Viņš gribētu dzīvot tā, lai dotu kādu labumu nākamajām paaudzēm: "Es gribētu pateikt, ka būtu labi, ja mums līdzīgi citiem cilvēkiem citās valstīs nebūtu nekādu problēmu. Mēs varētu iegūt to, ko vēlamies, lai paši būtu derīgi nākamām paaudzēm." Kamēr viņš maldās savos pareizas izrunas vingrinājumos, viņa teiktā saturs izplēn un zaudē pārlicības spēku, kas nepaliek nepamanīts pat viņam pašam. Arī šeit Eršana izmanto kameras stāvokļa komentējošās iespējas, rādot Azimu no lejas – uz nospiedošas situācijas fona. Šajā epizodē klase šķiet saspiesta maza un tās slipās plaknes sasauca ar fonā izkārtās Skandināvijas kartes koordinātām.

Tauriņi

Problēma, kas videofilmā kļūst divkārt iezīmīga, ir tulkojums. Pirmkārt tas, ka kursantu personīgie stāsti ir jāpārliet zviedriski, atklāj starp viņu līdzšinējo biogrāfiju un jaunās dzīves kontekstu pastāvošo plaisu. Tas kļūst diezgan skaidri vērojams, kad iztulkotie teksti pēkšņi šķiet kursantiem sveši un neļaujas viņu izrunai. No otras puses, tulkojuma problēma spilgti konfrontē imigrantus ar viņu situāciju: vai identitāti un indivīda pasauli var tā vienkārši "pārtulkot" jaunā kultūras kontekstā? Vai indivīds var turpināt dzīvot tālāk pavisam citādā zīmju sistēmā? Atbildei uz šo jautājumu, Pedžmans – jauns irānis – sniedz tekstu par tauriņiem. Irānā tauriņš simbolizē pacietību. Stāsta mērķis ir uzmundrināt draugus un citus imigrantus, kuri ir tālu no mājām. Kļūst par tauriņu nozīmē no kāpura pārtapt kūniņā. Tas ietver spēju mainīties. Kāpura eksistencē tauriņš ir viegli ievainojams – tā simbolizē dzīves ciņu. Nonākot kūniņas formā, tauriņam jābūt pacietīgam, pirms tas varēs sākt jaunu dzīvi: "... tas kļūst par kokonu. Kokons ir daudzu dienu smaga darba rezultāts... Beigās,

teacher) that one has a problem, one is met with empathy. The Swede responds with an emotional sigh even when one says that, for example, one's pen has got broken." His text points to the different degrees at which something is felt as a problem. At the same time there is a rejection here of the idea of cultural interaction as a well-meant but meaningless phrase of sympathy. It is unclear if the well-meant foreign shapes of the shells on the curtain point to their origin in far-off seas or whether it is more a case of fantasy and "artistic licence". The curtain could stem from an IKEA collection and its exoticism is intended to beautify northern living-rooms.

Paradises

In contrast to the stylisation of exotic motifs, the northern flora and fauna are always portrayed as naturally as possible. While Hada Al Dujaily compares his flight from Iraq to Adam's expulsion from paradise, a poster looms behind him showing northern wood creatures – probably a lynx and squirrel – in the snow: "Ah, beloved Baghdad... When I left it I felt like Adam did when he was forced to leave the kingdom of heaven." Meanwhile the background pictures show Sweden as a paradise, as an unspoilt natural landscape. In this way the video also underlines the constructive means used to represent the homeland, which are valid both for the school and the immigrants: one's own native country is depicted as a "paradise".

Against this background the question arises as to whether the posters and other pictures were deliberately designed for institutions of naturalisation such as the school, or whether they turned up by chance, say, via the teachers' wish to decorate their classrooms. Even then it would be a mistake to speak of this as pure chance, since putting up pictures is always based on conscious and unconscious choices. Rather the range of different depictions of foreign and native places can be read as an indication of an institution's use of its signs to constantly assert its culture, not only in order to enlighten us on Swedish nature and civilisation, but to separate the institution clearly from other cultural spaces, which it then stylises to exoticism.

Teaching Material

In another sequence, a family photograph almost completely fills the video frame. A man's voice repeats the word "family" several times, and is corrected each time. This is once again Dujaily, who is not himself seated before the camera, but during a break holds up a photo of the family he left behind in Iraq. The struggle to intone the word "family" correctly defeats any attempt at a personal narrative of his family. The camera angle is such that the edge of a school desk is made to function as the photo's missing picture frame. Framed by the desk the photo signals the fact that a personal story undergoes a sea change in school: one's own biography becomes reading material and is reduced to a phonetic exercise. This take is part of a whole series of short sequences of details Ersen shot in the breaks between the individual reading exercises. Another detail shows a Swedish text being transcribed word for word into Arabic characters. Similar to this is another scene in which a young woman looking up a certain word in the dictionary repeatedly skips to the wrong line. We see a detail of the index finger gliding back and forth in the dictionary.

All these pictures show how unyielding the language material is and how painstaking the daily navigation in the foreign language. Between the young Afghan Muhammed Azim and the language teacher (not visible here), a kind of aggression is built up while he again and again pronounces a word with the wrong intonation and is repeatedly asked to try again. His impatience is palpable and, in consideration of the goal he has set himself, understandable. He would like to live in such a way as to achieve

kad tas ir pietiekami ilgi cīnījies, brīnišķīga meditācija pārvērš to no bezroku un bezkāju radījuma skaistā tauriņā ar spārniem, kas spēj lidot."

Pedžmans savu tekstu lasa pie liela mācību plakāta ar tauriņu attēliem. Dažādu sugu tauriņi ir "kartografēti" atbilstoši bioloģijas metodei – kā vitrinā izkārtoti un ar kniepadatu piesprausti. Ar objektīvu aprakstu un klasifikāciju apgādāts, plakāts simbolizē erudīciju un pārtulko dabu eksakti izsveramā modelī. Jādomā, Pedžmans pats izvēlēties šo plakātu par fonu, lai piešķirtu izteiksmību savai personīgajai emocionālajai situācijai skolā. Tauriņš – viņam pašam pacietības metafora, kas apzīmē arī pūles, kuras imigranti veic, lai iegūtu sev jaunu patstāvību ("Tagad tauriņš ir neatkarīgs."), – skolā ir sastopams dabas vēstures kataloga formā. Ar šo asociāciju – kurai vielu sniedz pati skola – videofilma parāda minēto institūciju kā vietu, kur zināšanu un mācīšanās koncepti ir pastāvīgi saistīti ar kontroles metodēm, ar (grafiski attēlojamu) sistematizāciju un arī "uzlabošanu", resp., kultivēšanu. Pie tam plakāts ir problemātisks arī tieši tādēļ, ka Pedžmana tauriņa metaforu nav izgudrojis viņš pats; tā ir plaši izplatīta imigrantu vidē – psiholoģisks amortizators, kas nevarētu būt nezināms arī skolotājiem. "Šis isais stāsts ir rakstīts nesen atbraukušajiem draugiem. Tiem, kuri raugās uz dzīvi bez cerībām."

Mācību priekšmets

Palmas un papardes podos, lielā vairumā izvietotas pa visu skolu un atgādina tropu mežu, izskatās kā ar datoru maketētas – tik pārsteidzoši zaļas un apkoptas tās ir. Ne lapiņai nejauj nodzeltēt, ne insektam iedzīvoties. Vairāki no šiem augiem ielenc etiopiešu meiteni Adanelu Bertu, kura saka: "Ja sniedzaties, lai satvertu vairāk, izkritīs tas, kas jums jau ir padusē." Augi ir labi sakārtoti dabas surogāti. Kārtīgi iestādīti podos un nolikti katrs savā vietā, tie simbolizē to dabu, kāda sastopama banku un apdrošināšanas kompāniju birojos. Arī šajā epizodē attiecības starp attēlu un tekstu ir interpretējamas: kā katram augam pietiek ar savu puķupodu, arī no katra imigranta tiek sagaidīts, ka viņš būs pieticīgs un nepieprasis par daudz. Tas, ka skola ir greznota ar tropu zemju augiem, papildina ainu, ko arvien uzstājīgāk zīmē videofilma – ka skola ir vieta, kuras mērķis līdztekus valodas apmācībai ir piešķirt audzēkņiem sociālu "lomu", t.i., iedvest šai lomai piemēroto uzvedības modeli kā visai dabisku. Tādējādi šī institūcija (ar visiem tās rīcībā esošajiem līdzekļiem) vispirms definē imigrantus kā citādos, bet pēc tam atkal – kā derīgus integrācijai, pielāgojoties kopīgajam vērtību un normu – vispārpieņemtās, nacionālās un vadošās kultūras – kanonam. Skolas interjeros, te izvietotajos objektos un attēlos vidē ideālais "labā imigranta" tēls.

Video ļauj mums uzdot jautājumu – vai valodas skolu problēma, resp., integrācijas ideja nav melīga tai ziņā, ka indivīds netiek pieņemts kā "citāds". Gluži tāpat kā valoda kalpo – apzināti vai neapzināti – par attaisnojumu vai ventili daudz fundamentālākam kulturālam diskomfortam attieksmē pret imigrantiem un viņu kultūras vērtībām, arī valodas – mācību priekšmeta – apguve šajās skolās ir tikai apmācības ārējais saturs. Šķiet, ka patiesībā runa ir par audzēkņu kultūras identitātes adaptāciju imigrācijas zemes vērtībām vai padarīšanu par kaut ko ar šīm vērtībām iespējami savietojamu. Antropoloģijā un etnoloģijā var atrast piemērus, kā cilvēces agrinājās attīstības fāzēs svešinieku pieņemšana klanā vai cilti tika īstenota ar sarežģītu rituālu. Esra Ersena piedāvā simbolisku un politisku skatījumu uz valodas skolu imigrantiem, kas padara to par pētījumu vērtu kā vietu un arī kā instrumentu šāda rituāla veikšanai mūsdienu pasaulē, atklājot mums eiropiešu integrācijas ideju kā divdomīgu.

(Pirmoreiz publicēts Esras Ersenas projekta katalogā, *Museet Projekt, Stokholma, 2002*)

something useful for future generations: "I would like to say that it would be good if we, like other people in other countries, did not have any problems. We could have what we wished for in order to be useful for coming generations." While he loses himself in the practice of the correct pronunciation, the content of his words is lost and suffers a lack of conviction, noticeable even to himself. Here, too, Ersen uses the camera angle as a possibility for comment, by showing Azim from below against the backdrop of an oppressive situation. In this sequence, the classroom seems constricted and its receding planes correspond to the coordinates on the map of Scandinavia hanging in the background.

Butterflies

The problem that becomes doubly recognisable in the video is that of the translation. For one, the fact that the personal story of the students must be retold in Swedish shows the gap that exists between their own biography and the context of their new life. This becomes quite clear when the translated texts suddenly seem strange to the students and resist their pronunciation. On the other hand, the translation problem is a vivid confrontation of the immigrants with their situation: can identity and an individual's world be so simply 'translated' into a new cultural context? Can a person live on under completely different signs? In answer to this question Pejman, a young Iranian, reacts with a text on butterflies. In Iran the butterfly is a symbol for patience. The story is meant to encourage friends and other immigrants who are far from home. Becoming a butterfly means turning from a caterpillar into a chrysalis. It possesses the potential to change. Its existence as a caterpillar makes it vulnerable and symbolises life's struggle. Once in chrysalis form it must be patient before it can begin another life: "... it becomes a pupa. The pupa is a result of many days of hard work... In the end, when it has struggled enough, it is transformed through lovely meditation from a creature without arms and legs to a beautiful butterfly with wings to fly with."

Pejman recites his text in front of a large scientific poster of butterflies. The different kinds of butterflies are "cartographed" according to a biological method – lined up and pinned as though in a showcase. By means of an objective description and classification, the poster represents expertise and translates nature into an assessable model. Presumably Pejman himself chose the poster as a background to lend expression to his personal emotional situation in the school. The butterfly, for him a metaphor of his own patience that also stands for the efforts immigrants make to achieve a new autonomy ("Now the butterfly is independent"), is encountered in the school as a natural history catalogue. By means of such associations, provided by the school itself, the video shows the institution to be a place that links its concept of knowledge and learning permanently to methods of control, of (graphically portrayable) systematisation as well as of "improvement", i.e., domestication. In addition, the poster is problematic for the very fact that Pejman's butterfly metaphor was not invented by him; it is a widespread document among immigrants – a psychological prop that must also be known to the teachers: 'This short story is written for friends who have recently come here. To those who look at life from a hopeless perspective.'

The Object of Instruction

The potted palms and ferns, which are scattered around the school *en masse* and recall the rain forest and the tropics, could well have been designed on the computer: they are so strikingly green and well-cared for. Not a leaf is allowed to turn brown, no bug allowed to prosper. Several of these plants frame Adanelh Berta, a young woman from Ethiopia, when she states: "If you

reach up for more, you will drop what you had under your arm." The plants are well-placed surrogates of nature. Planted orderly in pots and individually aligned, they stand for the way nature is represented in the lobbies of banks or insurance companies. Also in this sequence the relationship between image and text is interpretable: just as each plant makes do with its flowerpot, so is each immigrant expected to be content and not ask too much. The way the institution is furnished with plants from tropical lands contributes to the picture that is ever more insistently expressed in the video, that the school is a place that, along with language teaching, has the goal of permanently assigning the students a social "role", i.e., of suggesting as quite natural a conduct that is suitable to this role. Whereby the institution (with all the means available to it) defines the immigrants, for one, as different, but, then again, as possible to integrate by an adaptation to the common canon of values and norms, i.e., those of a diffuse, national and leading culture. From the perspective of the school's interior decoration, its objects and depictions, one can discern an ideal image of the "good immigrant".

The video enables us to pose the question whether the problem of the language schools, i.e., the idea of integration, does not lie in the fact that the individuals are not accepted as "different". Just as the language – whether consciously or unconsciously – serves as an alibi or outlet for a more profound cultural uneasiness *vis-à-vis* foreigners and their cultural values, so is also the object taught in the schools – language – only a superficial object of instruction. The actual object in question seems to be the adaptation of the students' cultural identity to the values of the immigration country or making it into something as compatible as possible. Examples can be found in anthropology and ethnology of how in earlier stages of development the acceptance of strangers into a clan or tribe was carried out by means of a complicated ritual. Esra Ersen presents a symbolic and political perspective on the language school for immigrants that makes it into an object of study as a place, as well as an instrument, of just such a ritual in today's world, conveying to us the European idea of integration as ambiguous.

(First published in the catalogue for Esra Ersen's project
by *Moderna Museet Projekt*, Stockholm, 2002)